

جلسه ۱۱۱ (چهارشنبه) ۹۱/۲/۱۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شیخ اعظم انصاری(ره) فرمودند: «لو قبض ما ابتاعه بالعقد الفاسد لم يملكه، و كان مضموناً عليه».

بچثمان در ضمان بود، ضمان چند عامل و سبب دارد که اولین از اسباب آن اتلاف می باشد: «مَنْ أَتْلَفَ مال الغير فهو له ضامن مباشرةً أو تسبیباً».

دومین از اسباب ضمان، غصب می باشد یعنی استیلاء و تسلط بر مال غیر: «الغاصب يُؤْخَذُ بِأَشَقِّ الْأَحْوَالِ».

سومین از اسباب ضمان که محل بحث ماست آن است که کسی مال دیگری را بغیر اذن او تحت ید خودش قرار بدهد: «على اليد ما أخذت حتى تؤدي إلى صاحبها» که در این صورت بر عهده قابض است که آن مال را به صاحبش برگرداند و اگر از بین رفته در مثلی مثلش و در قیمی قیمتش را به او برگرداند.

شیخ اعظم انصاری(ره) در باب ضمان اولاً به حدیث علی الید استدلال کردند و ثانیاً به روایات آمده ی مسروقه استدلال کردند که در باب ۸۸ از ابواب نکاح العبد و الإمام، در جلد ۱۴ وسائل ۲۰ جلدی ذکر شده اند و ما خیر ۵ از این باب که شیخ انصاری نیز در کلامش بیان کرده بود را خواندیم، و اما کیفیت استدلال شیخ انصاری(ره) به این خبر اینطور بود که فرمودند: «و یدل علی الحکم المذكور (ضمان) أيضاً: قوله(ع)

فی الأمة المبتاعة إذا وجدت مسروقة بعد أن أولدها المشتري إته: «يأخذ الجارية صاحبها، و يأخذ الرجل ولده بالقيمة»، فإن ضمان الولد بالقيمة مع كونه نماءً لم يستوفه المشتري (زیرا ولد حرّ نیست) يستلزم ضمان الأصل بطبق أولى».

بجتهای زیادی در اینجا وجود دارد؛ اول اینکه شیخ اعظم سعی کرده که این روایت را برمانحن فيه تطبیق بدهد لذا اصرار دارد که این از باب اتلاف نیست بلکه از باب تلف و ید می باشد و بحث ما نیز در این است که اگر مالی بغیر وجه شرعی (أی بعقد فاسد) تحت ید انسان قرار بگیرد این ید موجب ضمان می شود، فلذا شیخ اعظم انصاری فرموده: «ولیس استیلاها من قبیل إتلاف النماء بل من قبیل إحداث نمائها غیر قابل للملك، فهو كالتلف، لا كالتلف. فافهم».

در واقع شیخ می خواهد بفرماید که این شخص کاری کرده و زمینه ای بوجود آورده که نسبت به صاحبش تلف حساب می شود نه اتلاف زیرا اتلاف آن است که انسان یک چیز موجود را از بین ببرد در حالی که در اینجا اینطور نیست بلکه آن شخص یک کاری کرده که به صاحبش ضرر وارد شده یعنی باعث شده که در رحم آن زن بچه حُرّی بوجود بیاید که قابلیت ملک واقع شدن را ندارد در حالی که اگر جاریه تحت ید صاحبش باقی می ماند می توانست از او یک ولد عبدی بوجود بیاورد، یعنی می توانست از این نماء برای خودش یک مالی فراهم کند پس نسبت به صاحبش تلف می باشد نه اتلاف.

یکدانه وارد شود می شود یک قلو و اگر دو دانه وارد شود می شود دو قلو، بنابراین هم در نطفه مرد و هم در نطفه زن موجود ریز ذره بینی وجود دارد.

خوب و اما در قرآن کریم نیز در آیه ۲ از سوره انسان گفته شده: «إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا» که با توجه به روایات موجود و تحقیقاتی که صورت گرفته امشاج یعنی اختلاط نطفه زن و مرد که در نتیجه اش بچه بوجود می آید.

(صحبت های متفرقه: نقل قول استاد از علامه طباطبائی و ایشان از کتاب «انسان موجود ناشناخته» به ترجمه دکتر دبیری).

خلاصه اینکه کلام محقق اصفهانی در حاشیه مکاسب که حضرت امام(ره) آن را نقل کردند برخلاف فرمایش أهل تحقیق می باشد البته مطالب بسیار زیادی در اینجا وجود دارد و امام(ره) نیز اشکالاتی را مطرح کرده اند که بماند برای روز شنبه إن شاء الله...

والحمد لله رب العالمین و صلّی الله علی

محمد و آله الطاهیرین

آقای خوئی فرمودند که این روایات اصلاً مربوط به بحث ما نمی شود زیرا بحث ما در این است که خود صاحب مال مالش را به عقد فاسد بفروشد در حالی که این روایات مربوط به جایی است که شخص غاصب مالی را فروخته است.

حضرت امام(ره) در ص ۳۸۴ از جلد اول کتاب بیعشان به کلام محقق اصفهانی در ص ۷۵ از حاشیه مکاسب اشاره کرده فرموده اند: «و قد تشبّث بعض أهل التحقيق لكونه من قبيل الإِتلاف؛ بآنه يمكن أن يقال: إنَّ النطفة و إن كانت من الرجل، إلّا أنّها كانت مكّملة بدم الامّ، و كانت تكوتها حيواناً بالقوى المودعة في الرحم، فكان صيرورتها حيواناً من قبل الامّ، فقد أتلّفها الرجل على الأب خصوصاً إذا قيل بتكوّنه من نطفة المرأة، و كان اللقاح من الرجل. انتهى».

چند اشکال به کلام محقق اصفهانی وارد است اول اینکه نطفه زن و مرد دارای یک حیوان و جاندار ریز ذره بینی می باشد یعنی در نطفه مرد میلیون ها حیوان منوی و ریز ذره بینی به نام اسپرمتاژوئید وجود دارد و بنده نیز در نوشته های قدیم دارم که در یک بار اِنزال متعارف مرد جوان ۶۰۰ میلیون جاندار ریز ذره بینی در نطفه اش وجو دارد یعنی تقریباً ۱۰ برابر جمعیت ایران، و اما در رحم زن نیز بعد از پاک شدن از قاعدگی هنگام مقاربت یک تخمچه وجود دارد که بعد آن حیوانات ریز ذره بینی به طرف تخمچه حرکت می کنند و هر کدام از آنها که به آن برسند و با او ترکیب شوند بچه بوجود می آید البته اگر